

для проведения социально-воспитательной работы с подростками, которые нарушили закон, эффективно внедрять и применять новые инструменты, методики для определения рисков совершения преступлений несовершеннолетними, результативного применения пробационных программ.

Ключевые слова: ювенальная юстиция, уполномоченный орган по вопросам probation, социально-воспитательная работа, воспитательные колонии, несовершеннолетние, которые находятся в конфликте с законом.

SHPORTIUK OLENA. *Theoretical basis of Cadets' of the Academy of the state penitentiary service training for social and educational work with minors, who are in conflict with Law.*

The article deals with the problem of the growth of adolescent crime, as a result of socioeconomic and also cultural and spiritual processes taking place in Ukraine. Modern approaches of criminal and executive policy of the state in the field of criminal punishments application to juvenile convicts are revealed.

Taking into account changes in the legislation and based on aspects of the state policy on Juvenile Justice creation, the necessity of specialists' preparation for work with minors who are in conflict with Law is substantiated. Juvenile offenders belong to the susceptible category of persons, for work with which a penitentiary worker should possess an appropriate set of knowledge and professional skills.

Consequently, the creation of centers of Juvenile Probation puts forward new requirements for modern penitentiary worker, who should have appropriate competencies for conducting social and educational work with adolescents who violated the law, implement and apply new tools, methods for determining the risks of committing crimes by minors effectively, the productive use of probation programs, planning and conducting educational work with adolescents and their families.

Key words: Juvenile Justice, authorized body on probation issues, social and educational work, educational colonies, minors, who are in conflict with Law.

УДК: 364.4-053.2-056.26

Яблуновська Л.С.

ГЕНЕЗА СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ-АУТИСТАМИ

Ця стаття присвячена дослідженню основних етапів генези сучасного науково-теоретичного підґрунтя соціальної роботи з дітьми-аутистами. Було визначено три основні етапи генези: медико-психіатричний, психолого-педагогічний та етап оформлення соціальної роботи як самостійної науки. В рамках кожного етапу відбулися значні досягнення стосовно дослідження дитячого аутизму. Особлива увага була сконцентрована на етапі оформлення соціальної роботи як самостійної науки, в рамках якого розглядався стан наукової дослідженості соціального супроводу сімей, в яких виховуються діти-

аутисти, формування інклюзивного соціального середовища та сприятливого культурного простору дітей-аутистів. Встановлено, що в рамках цього етапу актуалізувалися комплексні міждисциплінарні дослідження закономірностей формування сприятливого для дітей-аутистів соціального середовища на мікро-, мезо- та макрорівнях. У майбутньому це спонукає до розкриття закономірностей соціальної роботи з формування соціального середовища дружнього до дітей-аутистів на рівні громади та всього суспільства.

Ключові слова: генеза, дитячий аутизм, діти-аутисти, соціальна робота, соціальне середовище, соціалізація, соціальний супровід.

На сьогоднішній день в нашому суспільстві дедалі більше актуалізується проблема дитячого аутизму. За останні 10 років кількість родин на Україні, що мають дітей з аутичним спектром порушень збільшилась на 27%. За оцінками українських вчених, на 150 дітей діагностується 1 дитина з аутизмом [19]. Тому не дивно, що сьогодні зазначеній проблемі присвячено багато праць [1; 2; 3; 5; 6; 7; 8; 16; 17; 18].

Проте інтерес науковців до цієї проблематики не з'явився лише тепер. Насправді, дослідження різноманітних аспектів прояву аутизму у дітей, особливостей соціальної підтримки дітей-аутистів (виховання, освіти, соціалізації та ін.) вже мають тривалу історію. Її дослідження – обов'язкова передумова визначення можливих перспектив становлення соціальної роботи як науково-обґрунтованої професійної діяльності з активізації соціально-значущого потенціалу дітей-аутистів та формування для цього сприятливого соціального середовища.

Варто зауважити, що у літературі вже почали розглядати питання генези сучасного науково-теоретичного підґрунтя соціальної роботи з дітьми-аутистами. Відзначимо роботи Я. Багрій, І. Марценковського, К. Островської, О. Романчук, Г. Смоляр, В. Тарасун, Г. Хворової, А. Чуприкова, Д. Шульженко та ін. Проте до сьогодні висвітлені лише окремі аспекти цієї теми у рамках біографічного або вузькогалузевого підходів (психіатричного, психологічного, педагогічного). Водночас бракує їй цілісного міждисциплінарного аналізу відповідно до основних завдань соціальної роботи як специфічної відносно самостійної науки.

Метою нашої статті є зняття цієї прогалини та виділення основних етапів генези сучасного науково-теоретичного підґрунтя соціальної роботи з дітьми-аутистами як цілісної міждисциплінарної сукупності знань, ідей і підходів.

Окремі елементи осмислення проблеми аутизму та способів підтримки людей з проявами аутизму можна зустріти вже у стародавніх легендах, міфах (наприклад, у казках про дітей, які перетворювалися на ельфів).

Перші спроби цілісного систематичного дослідження цієї проблеми з'являються у XVIII ст. Вони мали переважно медико-психіатричне спрямування. Цей підхід мав найбільш яскравий прояв у працях французьких дослідників випадку хлопчика Віктора, відомого як «дикун з Аверона». Цими дослідниками були природознавець П.-Ж. Бонатер, лікарі Ф. Пінель та Ж. Ітар.

П.-Ж. Бонатер у 1799 р. опублікував у Парижі докладний звіт «Історичні нотатки про дикуна з Аверона», яким дуже зацікавилися тогочасні лікарі та вчені.

Задля отримання інформації про цього незвичайного хлопчика П.-Ж. Бонатер використовував методи спостереження, опису, порівняння та експерименту. На жаль, достеменно не відомо чи надавав П.-Ж. Бонатер рекомендації щодо того як поводитися з такими дітьми як Віктор, а також чи визначив він характер коріння значних соціальних і психологічних відхилень у поведінці Віктора. В будь-якому разі, опис характеру, зовнішності, поведінки та звичок дикого хлопчика став у нагоді майбутнім дослідникам та науковцям.

Лікар-психіатр Ф. Пінель також обстежував Віктора. Провівши певні експерименти та проаналізувавши стан дитини, він категорично заявив, що у Віктора – глибока розумова відсталість. Деякий час на підставі його обстежень, навіть робилися категоричні висновки, що аутизм – це наслідок ураження головного мозку, який є причиною відхилень у розвитку. Саме так трактував зазначену проблему Ф. Пінель. Звідси можна було дійти до вкрай песимістичних висновків щодо реальних можливостей соціалізації людей, які страждають на аутизм.

Усупереч цій позиції деякі дослідники все-таки намагалися здійснювати заходи із соціалізації дітей-аутистів. Яскравий приклад – діяльність головного лікаря Імператорського інституту глухонімих Ж.-М. Ітара, який у 1800 р. обстежив Віктора та спростував висновок Ф. Пінеля, стверджуючи, «що Віктор був не розумово відсталим, а дитиною, позбавленою можливості нормально розвиватися» [16, с. 14]. У своїй роботі «Мутизм, викликаний ураженням інтелектуальних функцій», яка була написана у 1828 р., Ітар узагальнив результати своїх 28-річних досліджень в інституті Сур-Муе (Париж). Крім результатів психіатричних спостережень, у його праці описується досвід роботи з Віктором із вивчення мови. Лікар розробляв різноманітні вправи, щоб навчити хлопчика говорити та ретельно записував одержані результати. «Після п'яти років таких занять був досягнутий деякий прогрес. Віктор почав розуміти сенс дій і використовував свого роду примітивну форму спілкування, але навчитись говорити він не зміг» [2, с. 3]. На жаль, у той час робота французького дослідника не привернула велику увагу його колег.

На нашу думку, оптимістичні висновки Ітара стосовно Віктора мали недостатньо обґрунтований характер. Одна з причин – недостатній рівень науково-психіатричної дослідженості феномену аутизму, визначення критеріїв його відмінності від інших психічних розладів.

Значний прорив у цьому напрямку відбувся значно пізніше завдяки зусиллям швейцарського психіатра Е. Блейлера. У праці «Раннє слабоумство або група шизофренії», яка вийшла в світ 1911 р., Е. Блейлер вперше визначив «аутизм» як особливу форму втрати контакту з реальністю, «...відірваність асоціацій від даних досвіду, ігнорування реальних стосунків, захисна пристосованість щодо душевного болю, що дає людині можливість уникнути непосильних для неї вимог довкілля» [16, с. 14]. У 1938 р. професор Віденського Університетського Госпіталю Г. Аспергер у своїй лекції із дитячої психології використав термін Е. Блейлера «аутичні психопатії». Кажучи про природу аутизму, Г. Аспергер вказував на «біологічну ваду афективного контакту (у

пренатальний або натальний період), а також дійшов висновку, що аутистичну психопатію спадково зумовлено» [16, с. 15-16].

Із часом відбувався перехід від медико-психіатричних досліджень до психолого-педагогічного осмислення дитячого аутизму. Такий поворот почав відбуватися вже у працях самих вчених-психіатрів. Насамперед, йдеться про дослідження американського дитячого психіатра Лео Каннера, який у статті «Аутистичні порушення афективного контакту», опублікованій у 1943 р. обґрунтував тезу про те, що «аутизм, крім безпосереднього психіатричного коріння, також викликається неправильним вихованням. Відтак, аутичні прояви за своєю природою мають характер захисного механізму» [16, с. 17].

На цьому підґрунті до наукового осмислення проблеми дітей-аутистів більш активно почали долучатися психологи. Так, наприклад, у 1959 р. відомий американський психолог Б. Беттельхейм опублікував статтю «Джо – механічний хлопчик», присвячену опису дитини-аутиста. Демонструвалося, що незвична, закрита поведінка цієї дитини приховує дуже обдаровану та розумну особистість. У цій роботі червоною ниткою проходила думка про те, що саме ставлення батьків до дитини стало причиною появи у нього аутизму. Трохи пізніше, у 1967 р. широку популярність здобула книга Б. Беттельхейма «Порожня вежа: Дитячий аутизм і народження власної особистості», в якій автор заявляв, що матері дуже погано поводяться зі своїми дітьми-аутистами, викликаючи, у такий спосіб, у дітей відчуття безнадійності, відчаю та апатії, змушуючи їх ухилятися від контакту з реальністю. Відповідно для «лікування» аутизму пропонувалося «ізолювати аутичних дітей від їхніх сімей у спеціалізованих центрах і проводити з ними інтенсивну психотерапію для виведення їх з відчуженого стану» [2, с. 7].

У II пол. 1970-х рр. у працях радянських психіатрів і психологів дитячий аутизм розглядався як особлива форма відхилення у психологічному розвитку. Відповідно до цього обґрунтовувалася необхідність корекційного виховання та навчання з використанням особливих педагогічних форм і методів.

Рух у цьому напрямку в наступні десятиріччя мав результатом появу багатьох психолого-педагогічних шкіл, багато з яких активно працює і сьогодні, зокрема і в суверенній Україні. Також відзначимо праці вітчизняних дослідників (В. Синьов, К. Островська, Д. Шульженко, Г. Хворова та ін.), присвячених пошуку шляхів і форм корекції інтелектуального розвитку дітей-аутистів, формування у них соціальних, комунікативних навичок і вмінь.

В останнє десятиріччя у вітчизняній корекційній педагогіці активно розроблялися проблеми особистісного розвитку, навчання та соціалізації дітей з аутистичними порушеннями з використанням різноманітних корекційно-терапевтичних технологій: поведінкової, емоційно-рівневої, групової, ігрової, тілесно-орієнтованої терапії, холдинг-терапії, естетопсихотерапії, фізіотерапії, методу полегшеної комунікації, музикотерапії, дельфінотерапії, ігротерапії та ін. Цікаву інформацію про все це можна знайти у роботах «Значення музикотерапії для розвитку мовлення у дітей з аутистичними порушеннями» Н. Базими [4], «Особливості організації психологічної корекції дітей з аутизмом у дошкільній установі» Х. Качмарик [10], «Особливості психологічного супроводу аутичних дітей: психологічна корекція» К. Островської [11], «Особливості умови

соціалізації дітей з аутистичними порушеннями» В. Синьова [12], «Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей» Д. Шульженко [13].

Таким чином, у рамках психолого-педагогічного підходу було розроблено велику кількість цікавих та продуктивних методик, спрямованих на формування соціально прийнятних форм поведінки у дітей-аутистів, розвиток соціалізуючих навичок, корекцію поведінки, розвиток моторики, корекцію та розвиток мовлення. Відзначимо, що дослідження психологів та педагогів відзначаються переважною спрямованістю на особистість дитини-аутиста. Водночас, значно менше уваги було приділено аналізу взаємозв'язку дитини-аутиста та її соціального оточення на мікро-, мезо- та макрорівнях.

Зняття цієї обмеженості стимулює становлення міждисциплінарних досліджень у рамках соціальної роботи як особливої галузі науки, орієнтованої, в тому числі, на пошук закономірностей формування багаторівневої мережі соціальних зв'язків, в яких відбувається відкриття особистості дитини-аутиста для суспільства. Свідченням необхідності таких досліджень, на нашу думку, може служити досвід шведки І. Юхансон. Надана їй своєчасна соціально-інклюзивна підтримка, в рамках якої відбувалася в тому числі корекція соціального середовища, забезпечила приголомшуючі результати: на певному етапі внутрішній світ І. Юхансон відкрився реальності. У своїй книзі «Особливе дитинство» вона так згадує про цю мить: «...Після цього її свідомість стала спрямовуватися до соціального життя, і вона почала шукати будь-якого можливого знання про людське. Вона стала повторювати все, що робили інші, щоб пробудити почуття, або встановити зв'язок між думкою, мовою, почуттям, вчинком. Вона стала примушувати себе до присутності в реальній ситуації» [20].

Заслуговує на увагу і випадок низько функціонального аутизму Аманди Бегс. В умовах, коли процес вербального спілкування приносить їй дискомфорт і біль, вона за підтримки найближчого соціального оточення змогла освоїти комп'ютерні засоби зв'язку, за допомогою яких реалізувала себе в суспільстві як громадський діяч, ведучий власних ютуб-каналу та інтернет блогу. Сьогодні Аманда активно бореться за те, щоб суспільство визнавало аутистів, щоб родичі, сусіди, громада не боялись їх, а ставились до них як до звичайних людей, які заслуговують на повагу і підтримку як і всі інші члени суспільства. Аманда – яскравий приклад того, що аутист, маючи відповідну соціальну підтримку може бути залученим до активного соціального життя на як на мікро, так і макрорівнях. Зазначимо, що відомі й інші приклади успішного соціального імпаурменту аутистів. Серед них – Емі Секвензія, Ларрі Бісонет, Трейсі Трешер, Хоуп Блок, Сью Робін і Карлі Флейшман, які є нерозмовляючими аутистами, які при цьому виступають на конференціях, ведуть блоги, пишуть і публікують статті в журналах і газетах, відвідують кабінети законодавців. На нашу думку, науковий аналіз кейсів успішної інтеграції дитини-аутиста до суспільства складає важливу передумову предметного самовизначення соціальної роботи як особливої галузі наукових знань.

Звісно, що останнє уможливлується, зокрема у взаємозв'язку з подальшим прогресом у сфері медико-психіатричних та психолого-педагогічних досліджень. Нині дедалі більше актуалізується питання розрізнення справжнього та псевдо-

аутизму, зумовленого різноманітними кризовими явищами (ексцеси споживацтва, деморалізації, негативними демографічними процесами та ін.). Водночас актуалізуються і завдання пошуку ефективних форм соціальної роботи з відтворення «дружнього» або соціально сприятливого середовища. Відповідні евристичні рішення здатні забезпечити необхідну повноту наукового підґрунтя соціальної роботи з дітьми-аутистами.

Підкреслимо, що на цьому шляху вже є певні досягнення. Йдеться про серію наукових досліджень соціального супроводу сімей, в яких виховуються діти-аутисти, формування інклюзивного соціального середовища та сприятливого культурного простору (різноманітні арт-терапевтичні рішення) та ін. Розпочаті у рамках психолого-педагогічного напрямку вони поступово переростають його, трансформуючись у специфічну галузь соціальної роботи як особливої міждисциплінарної науки. Зазначену тенденцію можна відстежити у багатьох наукових публікаціях.

Так, наприклад, М. Радченко у своїх публікаціях обґрунтовує необхідність соціальної роботи із сім'ями, які виховують дітей-інвалідів, особливо дітей-аутистів. Інша дослідниця О. Царькова у своїх дослідженнях наголошує про «необхідність співпраці психологів та педагогів з соціальними працівниками при роботі з сім'ями, які виховують дітей-аутистів» [9, с. 688]. По суті, тут визначається закономірний взаємозв'язок дитини та її найближчого сімейного оточення. І на цьому науково-теоретичному підґрунті стверджується, що від того, наскільки вдається врахувати цей взаємозв'язок у процесі соціальної роботи, настільки ефективною вона виявляється. Звідси даються рекомендації щодо можливих напрямків співпраці спеціалістів різних галузей задля забезпечення належного соціального супроводу сімей із дітьми-аутистами.

Сприятливе соціальне середовище є однією із вихідних умов розв'язання проблем інклюзивної освіти. Тому відкриття та аналіз закономірностей формування такого середовища – одне із ключових завдань соціальної роботи як особливої міждисциплінарної науки. Сьогодні воно вже вирішується у працях Е. Андрєєвої, В. Андрущенко, О. Акімової, В. Бондарь, Т. Ілляшенко, А. Колупаєвої, І. Чайки та ін. Особливо відзначимо дослідження І. Чайки, в якому розкривається закономірний характеру взаємозв'язку між соціальною роботою та інклюзивною освітою. На цьому підґрунті доводиться важливість використання технологій соціальної роботи в інклюзивному навчанні та стверджується, що завдяки ним можна справитися з багатьма проблемами, які виникають у дітей з особливими потребами при входженні в нове для них середовище. Так, «соціальна робота сприяє формуванню уявлення щодо перспектив соціальної адаптації та соціалізації дитини з інвалідністю та можливостей подолання негативних факторів на цьому шляху» [15, с. 199]. У такий спосіб, по суті, обґрунтовується принцип комплексності – важлива компонента сучасного науково-теоретичного підґрунтя соціальної роботи.

Зазначимо, що крім соціального супроводу сімей, які виховують дітей-аутистів, та соціальної інклюзії для дітей-аутистів велике значення має встановлення закономірностей формування сприятливого культурного простору для особистісного розвитку дітей-аутистів. Якщо проаналізувати різноманітні

підходи до вирішення цього завдання, то можна побачити, що всі вони так чи інакше зосереджуються на виявленні закономірного характеру взаємозв'язку між окремими галузями духовно-культурної самореалізації дитини-аутиста та її сукупним природно-суспільним середовищем. Тобто успіх окремих арт-терапевтичних методик (музико-, анімало-, кольоротерапії та ін.) визначається тим наскільки повно вони сприяють відновленню зв'язку між дитиною-аутистом, природою та суспільством [14].

Зауважимо, що різні напрямки арт-терапії, так чи інакше, виступають формами науково-дослідницького освоєння різних вимірів зазначеного зв'язку. При цьому аналізуються не лише суто педагогічні та психологічні закономірності розвитку у дітей-аутистів здатності сприймати зовнішній світ (тактильні, емоційно-чуттєві та ін.). На цьому шляху відкриваються і закономірності саме соціальної роботи щодо формування культурного середовища, сприятливого для дітей-аутистів. Йдеться про закономірний зв'язок між відповідною соціальною, інформаційно-технічною інфраструктурою арт-терапевтичних практик, соціальним середовищем і дитиною-аутистом. Зрештою сполучення соціального супроводу сімей, які виховують дитину-аутиста, із соціальною інклюзією та відповідними платформами творчого розвитку, сформованими за безпосередньої участі соціальних працівників (учених і практиків), створюють необхідне підґрунтя успішної соціалізації дітей-аутистів.

Отже, підсумовуючи, можна виокремити три фази генези наукового дослідження проблеми дитячого аутизму. Перша – медико-психіатрична, головні результати якої: по-перше, було дано визначення поняття «аутизм»; по-друге, були закладені засади для подальшого дослідження аутизму з метою його розрізнення від псевдоаутизму.

Друга фаза – психолого-педагогічна. Її основні результати: пояснення природи аутизму як захисного механізму, що виникає у свідомості за певних умов; створення та апробація методик розвитку соціалізуючих навичок та моторики, корекції поведінки та розвиток мовлення у дітей-аутистів; обґрунтування необхідності роботи з найближчим соціальним оточенням.

Нині спостерігаємо початок третьої фази, пов'язаної зі становленням соціальної роботи як окремої науки. В її рамках актуалізуються комплексні міждисциплінарні дослідження закономірностей формування сприятливого для дітей-аутистів соціального середовища на мікро-, мезо- та макрорівнях. З огляду на відповідні результати психолого-педагогічних досліджень найбільш розробленим сьогодні є мікрорівень – рівень особистості дитини-аутиста та його сім'ї. Аналіз наступних двох рівнів – на порядку денному дослідницької праці з формування сучасного науково-теоретичного підґрунтя соціальної роботи з дітьми-аутистами.

Звідси перспектива наших подальших наукових розвідок – розкриття закономірностей соціальної роботи з формування соціального середовища дружнього до дітей-аутистів на рівні громади та всього суспільства.

Використана література:

1. Башина В. М. Аутизм в детстве. – М : Медицина, 1999. – 240 с.
2. Богдашина О. Аутизм. Определение и диагностика. – Донецк : Лебедь, 1999. – 112 с.
3. Вимоги до програмно-цільового обслуговування дітей з розладами зі спектра аутизму (методичні рекомендації). Установа – розробник : НДІ соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України / укл.: І. А. Марценковський, Я. Б. Бікшаєва, О.В. Ткачова. – К., 2009. – 31 с.
4. Значення музикотерапії для розвитку мовлення у дітей з аутистичними порушеннями [Електронний ресурс] / Н. В. Базима, О. В. Мороз // Логопедія. – 2013. – № 3. – С. 3-8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/logoped_2013_3_2
5. Каган В. Е. Аутизм у детей / В. Е. Каган. – Л.: Медицина, 1981. – 223 с.
6. Лебединская К. С., Никольская О. С., Баенская Е. Р. Дети с нарушениями общения: Ранний детский аутизм – М. : Просвещение, 1989. – 95 с.
7. Локарева Г. В., Рись М. Ю. Використання засобів музичної терапії і самореалізації дітей з особливими потребами // Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових статей. Педагогічні науки / Головний редактор Г. В. Локарева. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2009 – С. 129-133.
8. Базима Н. В. Теоретичне вивчення проблематики аутизму // Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти – 2015 – №1. – С. 51-56.
9. Особливості допомоги батькам, які виховують дітей з особливими потребами [Електронний ресурс] / О. В. Царькова // Проблеми сучасної психології. – 2014. – Вип. 23. – С. 687-697. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2014_23_62
10. Особливості організації психологічної корекції дітей з аутизмом у дошкільній установі [Електронний ресурс] / Х. В. Качмарик // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. - 2017. – Вип. 33. – С. 148-154. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpi_019_2017_33_26
11. Особливості психологічного супроводу аутичних дітей : психологічна корекція [Електронний ресурс] / К. О. Островська, Х. Качмарик // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2013. – Вип. 23. – С. 370-375. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpi_019_2013_23_112
12. Особливості умови соціалізації дітей з аутистичними порушеннями [Електронний ресурс] / В. М. Синьов, Д. І. Шульженко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2012. – Вип. 21. – С. 251-255. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpi_019_2012_21_66
13. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей : монографія / Д. І. Шульженко; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2009. – 385 с.

14. Особливості становлення арт-терапії в Україні [Електронний ресурс] / Г. Й. Витак // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2014. – Вип. 56. – С. 43-51. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpqgzdia_2014_56_7

15. Реалізація функцій соціальної роботи в системі інклюзивної освіти України [Електронний ресурс] / І. Ю. Чайка // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – Вип. 3, Т. 2. – С. 195-199. – Режим доступу: http://www.pj.kherson.ua/file/2017/psychology_03/ukr/part_2/36.pdf

16. Скрипник Т. В. Феноменологія аутизму: Монографія. – К.: Видавництво «Фенікс», 2010. – 320 с.

17. Островська К. О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги. Навчальний посібник / К. О. Островська, 2006. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. – 110 с.

18. Тарасун В. Концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з аутизмом : навч. посіб. для вищих навч. закладів / В. Тарасун, Г. Хворова ; за наук. ред. В. Тарасун. – К., 2004. – 103 с.

19. Школа для дітей з аутизмом. – Режим доступу: <http://gurt.org.ua/articles/16519>

20. Юханссон І. Особое детство / Ирис Юханссон. – М. : Теревинф, 2010.

ЯБЛУНОВСКАЯ ЛИЛИЯ СЕРГЕЕВНА. Генезис современной научно-теоретической основы социальной работы с детьми-аутистами.

Эта статья посвящена исследованию основных этапов генезиса современной научно-теоретической основы социальной работы с детьми-аутистами. Были определены три основных этапа генезиса: медико-психиатрический, психолого-педагогический и этап оформления социальной работы как самостоятельной науки. В рамках каждого этапа были произведены значительные достижения относительно исследования детского аутизма. Особое внимание было сконцентрировано на этапе оформления социальной работы как самостоятельной науки, в рамках которого рассматривалось состояние научной изученности социального сопровождения семей, в которых воспитываются дети-аутисты, формирования инклюзивной социальной среды и благоприятного культурного пространства детей-аутистов. Установлено, что в рамках этого этапа актуализировались комплексные междисциплинарные исследования закономерностей формирования благоприятной для детей-аутистов социальной среды на микро-, мезо- и макроуровнях. В будущем это побуждает к раскрытию закономерностей социальной работы по формированию социальной среды дружественной к детям-аутистам на уровне общины и всего общества.

Ключевые слова: генезис, детский аутизм, дети-аутисты, социальная работа, социальная среда, социализация, социальное сопровождение.

YABLUNOVSKA LILIIA. *Genesis of modern scientific and theoretical bases of social work with autistic children.*

This article dedicated to exploring of the main stages of the genesis of modern scientific and theoretical bases of social work with autistic children. Three main stages of genesis were determined: medical and psychiatric, psychological and pedagogical and stage of the reverent of social work as an independent science. There have been considerable achievement on the study of childhood autism in each phase. Particular attention was focused on the stage of the reverent of social work as an independent science in which reviewed the state of scientific axis of social support for families in which autistic children are being brought up, formation of an inclusive social environment and a favorable cultural space for autistic children. It was established that in this stage the complex interdisciplinary studies of the patterns of the formation of a favorable social environment for autistic children at micro, meso and macro levels were actualized. In the future this prompts to the disclosure of the patterns of social work on the formation of friendly social environment to autistic children at the level of the community and the whole society.

Key words: genesis, children's autism, autistic children, social work, social environment socialization, social support